

ಕಳೆದ ದಿನಗಳ ನೆನಪುಗಳು

(ಸ್ವಾಮಿ ವಿರಜಾನಂದರ ಜೀವನ ಹಾಗೂ ಕೆಲವು ಸಮಕಾಲೀನ ಘಟನೆಗಳು)

ಮೂಲ ಬಂಗಾಳಿ: ಸ್ವಾಮಿ ಶ್ರದ್ಧಾನಂದ

ಅನುವಾದ: ಪ್ರವಾಜಿಕಾ ಯೋಗಾತ್ಮಪ್ರಾಣಾ

ಭಾಗ ೫

“ನಲ ಅಂತಸ್ತು ಬಹಳ ಕಾಲದಿಂದ ವಾಸರಹಿತವಾಗಿದ್ದು, ಕಾಡು, ಗಿಡ, ಪೊದೆಗಳಿಂದ ತುಂಬಿಹೋಗಿತ್ತು. ನರಿ, ಹಾವುಗಳಿಗೆ ಒಳ್ಳೆಯ ಆವಾಸಸ್ಥಾನವಾಗಿತ್ತು. ಭಯದಿಂದಾಗಿ ಅತ್ತ ಯಾರೂ ಸುಳಿಯುತ್ತಿರಲಿಲ್ಲ. ಟಾಕಿಯ ಕ್ರೂರ ನಿರಂಕುಶ ಜಮೀನ್ದಾರರಿಂದ ಅಲ್ಲಿ ಅನೇಕ ನರಹತ್ಯೆಗಳೂ ನಡೆದಿವೆ ಎಂಬ ವದಂತಿ ಬೇರೆ ಇತ್ತು. ಆದ್ದರಿಂದ ಇದನ್ನು ಎಲ್ಲರೂ ‘ಭೂತದ ಮನೆ’ ಎಂದು ಕರೆಯುತ್ತಿದ್ದರು. ಯಾರೂ ಬಾಡಿಗೆಗೆ ಬರುತ್ತಿರಲಿಲ್ಲ. ಆದ್ದರಿಂದಲೇ ಮಠದವರಿಗೆ ಇದು ಕೇವಲ ೧೦ ರೂಪಾಯಿ ಬಾಡಿಗೆಗೆ ಲಭಿಸಿತ್ತು. ಮೆಟ್ಟಿಲು ಹತ್ತಿದೊಡನೆ ಎಡಗಡೆಗೆ ಇದ್ದದ್ದೇ ‘ಕಾಳೀತಪಸ್ವಿ’ಯ(ಸ್ವಾಮಿ ಅಭೇದಾನಂದರ) ಕೊಠಡಿ. ನಂತರ ಒಂದೆರಡು ಮೆಟ್ಟಿಲು ಹತ್ತಿ ಇಳಿದರೆ, ಅದೇ ಪೂಜೆಗೆ ಅಣಿಮಾಡುವ ಕೊಠಡಿ. ಇಲ್ಲಿ ಒಂದು ಮೊಳ ಚೌಕದ ಮಣ್ಣಿನ ಹೋಮಕುಂಡವಿತ್ತು. ಈ ಕೊಠಡಿಯ ಮೂಲಕ ದೇವರ ಮನೆಗೆ ಹೋಗಬೇಕಾಗುತ್ತಿತ್ತು. ಇನ್ನೂ ಮುಂದುವರಿದರೆ ವರಾಂಡ, ಅಡಿಗೆ ಮನೆ. ಎಡಕ್ಕೆ ಒಂದು ವಿಶಾಲವಾದ ಹಜಾರ. ಇದನ್ನೇ ‘ದಾನವರ ಕೊಠಡಿ’ ಎಂದು ಕರೆಯುತ್ತಿದ್ದರು. ಅದರ ಪಕ್ಕಕ್ಕೆ ಊಟದಮನೆ ಹಾಗೂ ಬಚ್ಚಲು. ಮುಂದೆ ಸ್ವಲ್ಪ ಕತ್ತಲ ಮಾರ್ಗವನ್ನು ದಾಟಿದರೆ

ಪಾಯಿಖಾನೆಗಳು. ಅಲ್ಲಿಂದ ಮೆಟ್ಟಿಲಿಳಿದು ಬಂದರೆ ತೋಟದ ಮೂಲಕ ಕೊಳಕ್ಕೆ ಹೋಗಬಹುದು. ಹಜಾರದ ಗೋಡೆಯಲ್ಲಿ ನಾನಾ ದೇವದೇವತೆಯರ, ಅವತಾರಪುರುಷರ ಹಾಗೂ ಶಿಲುಬೆಗೆ ಹಾಕಿದ ಕ್ರಿಸ್ತನ ಪಟಗಳನ್ನು ತೂಗುಹಾಕಲಾಗಿತ್ತು. ದೇವರ ಮನೆಯಲ್ಲಿ ಧೂಪವನ್ನು ನಿವೇದಿಸಿದ ಮೇಲೆ ಶಶಿ ಮಹಾರಾಜರು (ಸ್ವಾಮಿ ರಾಮಕೃಷ್ಣಾನಂದರು) ಧೂಪದ ಕುಣಿಕೆಯನ್ನು ಒಂದು ಕೈಯಲ್ಲಿ ಹಿಡಿದು, ಮತ್ತೊಂದು ಕೈಯಲ್ಲಿ ದೀಪವನ್ನು ಹಿಡಿದು ಈ ಪಟಗಳ ಮುಂದೆ ‘ಜಯ ಗುರುದೇವ, ಜಯ ಗುರುದೇವ, ಶ್ರೀಗುರುದೇವ’ ಎಂದು ಹೇಳುತ್ತಾ ಧೂಪದಾರತಿ ಮಾಡಿ ಮರಳುತ್ತಿದ್ದರು. ನಾನು ಮಠಕ್ಕೆ ಸೇರಿದ ಮೇಲೆ ಈ ಕೆಲಸವನ್ನು ನನಗೆ ಒಪ್ಪಿಸಿದರು. ಹಜಾರದ ಒಂದು ಕಡೆ ಮರದ ಮಂಚವಿತ್ತು. ಅದರ ಮೇಲೆ ಸಂಸ್ಕೃತ, ಬಂಗಾಳಿ ಹಾಗೂ ಕೆಲವು ಇಂಗ್ಲಿಷಿನ ಪುಸ್ತಕಗಳನ್ನು ಒಂದರ ಮೇಲೆ ಒಂದರಂತೆ ಜೋಡಿಸಲಾಗಿತ್ತು. ಉಳಿದ ಜಾಗದಲ್ಲಿ ತಬಲಾ, ಮೃದಂಗ, ಖೋಲ್, ತಾಳಗಳನ್ನು ಇಡಲಾಗಿತ್ತು. ಹತ್ತಿರದಲ್ಲೇ ಗೋಡೆಗೆ ತಂಬೂರಿಯನ್ನು ತಗುಲಿ ಹಾಕಲಾಗಿತ್ತು. ಈ ಹಜಾರವೇ ಸಂನ್ಯಾಸಿಗಳು ಮಲಗುವ ಸ್ಥಳವೂ ಆಗಿತ್ತು; ಭಕ್ತರನ್ನು ಸಂದರ್ಶಕರನ್ನು ಭೇಟಿಯಾಗುವ ಸ್ಥಳವೂ ಆಗಿತ್ತು. ಇವರೆಲ್ಲರ ಹಾಸಿಗೆ ಎಂದರೆ ಒಂದು ಚಾಪೆ ಹಾಗೂ ಒಂದು ಚಿಕ್ಕ ದಿಂಬು; ಇವುಗಳನ್ನು ಸಾಲಾಗಿ ಸದಾ ಹಾಸಿಡಲಾಗಿ ತಿತ್ತು. ಅತಿಥಿಗಳಿಗೋಸ್ಕರ ೨-೩ ಬೇರೆ ಚಾಪೆಗಳಿದ್ದವು. ಬಂದವರು ಚಾಪೆಯ ಮೇಲೆ ಇಲ್ಲವೇ ನೆಲದ ಮೇಲೆ ಕುಳಿತುಕೊಳ್ಳುತ್ತಿದ್ದರು.

“ದೇವರಮನೆಯಲ್ಲಿ ಶ್ರೀರಾಮಕೃಷ್ಣರ ಹಾಸಿಗೆಯನ್ನು ನೆಲದ ಮೇಲೆ ಹಾಸಲಾಗಿತ್ತು. ಚಾಪೆ, ಅದರ ಮೇಲೆ ಗದ್ದಿಗೆ, ದಿಂಬು, ಇವುಗಳ ಮೇಲೊಂದು ಹಾಸು; ಇದರ ಮೇಲೆ ರಾಮ ಕೃಷ್ಣರ ಪಟವಿತ್ತು. ಹಾಸಿಗೆಯ ಒಂದು ತುದಿಯಲ್ಲಿ ಮಣೆಯ ಮೇಲೆ ಶ್ರೀರಾಮಕೃಷ್ಣರ ಅಸ್ಥಿಯನ್ನುಳ್ಳ ತಾಮ್ರದ ಸಂಪುಟ ಹಾಗೂ ಪಾದುಕೆಗಳಿದ್ದವು. ಕೋಶಾಕುಶಿ ಹಾಗೂ ತಾಮ್ರಕುಂಡದ ಮುಂದೆ ಕುಳಿತು ನಿತ್ಯವೂ ಶಶಿ ಮಹಾರಾಜರು ಪೂಜಾದಿಗಳನ್ನು ಮಾಡುತ್ತಿದ್ದರು. ಶಶಿ ಮಹಾರಾಜರು ಮಾಡುತ್ತಿದ್ದ ಸಂಧ್ಯಾರತಿ ಎಲ್ಲರೂ ನೋಡಲೇಬೇಕಾದಂತಹ ಅಪೂರ್ವ ದೃಶ್ಯವಾಗಿತ್ತು. ಯಾವಾಗ ಅವರು ಧೂಪ, ಖೋಲ್, ಕರತಾಲವೇ ಮೊದಲಾದ ಸಂಗೀತವಾದ್ಯಗಳೊಂದಿಗೆ ಆರತಿಯ ಕೊನೆಭಾಗದಲ್ಲಿ ಚಾಮರ ಬೀಸುತ್ತಿದ್ದರೋ ಆಗ ಉನ್ನತರಂತೆ ‘ಜಯ ಗುರುದೇವ, ಶ್ರೀಗುರು ದೇವ’ ಎಂದು ಹೊಂಕರಿಸುತ್ತಾ ತಾಳಕ್ಕೆ ತಕ್ಕಂತೆ ನರ್ತಿಸುತ್ತಾ

ಬೇಲೂರು ಮಠದಲ್ಲಿ ಸಂನ್ಯಾಸಿಗಳೊಂದಿಗೆ ವಿರಜಾನಂದರು. (ನಿಂತವರಲ್ಲಿ ಎಡಭಾಗದಿಂದ ಮೂರನೆಯವರು.) ಚಿತ್ರದಲ್ಲಿ ಸ್ವಾಮಿ ವಿವೇಕಾನಂದ, ಶಿವಾನಂದ, ತುರಿಯಾನಂದ, ಅದ್ವೈತಾನಂದ, ತ್ರಿಗುಣಾತೀತಾನಂದ ಮೊದಲಾದವರನ್ನು ಕಾಣಬಹುದು.

ಒಂದು ಕಡೆಯಿಂದ ಮತ್ತೊಂದು ಕಡೆಗೆ ಓಡಾಡುತ್ತಿದ್ದರು. ಆಗ ಅಲ್ಲಿದ್ದವರಲ್ಲಿ ಯಾವೊಂದು ರೀತಿಯ ಭಕ್ತಿಭಾವದ ಆವೇಶ ಉಂಟಾಗುತ್ತಿತ್ತೋ ಅದನ್ನು ಮಾತಿನಲ್ಲಿ ವರ್ಣಿಸಲಾಗದು. ಈ ಸನ್ನಿವೇಶದಿಂದಾಗಿ ಇಡೀ ಮನೆಯೇ ಕಂಪಿಸುತ್ತಿರುವಂತೆ ಭಾಸವಾಗುತ್ತಿತ್ತು. ಶಶಿ ಮಹಾರಾಜರ ಉಜ್ವಲ ಗೌರವರ್ಣದ ಮುಖ ಮಂಡಲದಿಂದ ರಕ್ತವು ಚಿಮ್ಮಿ ಹೊರಬರುವುದೇನೋ ಎನಿಸುತ್ತಿತ್ತು. ಅವರು ಸಾಕ್ಷಾತ್ ಅಗ್ನಿಯೋ ಎಂಬಂತೆ ಕಾಣುತ್ತಿದ್ದರು. ಆ ಹೊಂಕಾರ, ನೃತ್ಯಗಳು ನಿಲ್ಲುವುದಿಲ್ಲವೇನೋ ಎಂದೆನಿಸುತ್ತಿತ್ತು. ಯಾರು ಖೋಲ್ (ಮೃದಂಗದಂತಹ ವಾದ್ಯ) ನುಡಿಸುತ್ತಿದ್ದರೋ ಅವರ ಕೈಯಂತೂ ಮರಗಟ್ಟಿಹೋಗುತ್ತಿತ್ತು. ಪೂಜೆಗೆ ಅಣಿ ಮಾಡುವ ಪಕ್ಕದ ಕೊಠಡಿಯಲ್ಲಿ ನಿಂತು ಆರತಿ ನೋಡುತ್ತಿದ್ದ ಇತರರೂ ಸಹ ಶಶಿ ಮಹಾರಾಜರನ್ನು ಅನುಸರಿಸಿ, 'ಜಯ ಗುರುದೇವ, ಶ್ರೀಗುರುದೇವ' ಎಂದು ಹೇಳಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಾ ಆವೇಗದೊಂದಿಗೆ ನರ್ತಿಸುತ್ತಿದ್ದರು. ನಂತರ ಎಲ್ಲರೂ ಸಾಷ್ಟಾಂಗ ಪ್ರಣಾಮ ಮಾಡಿ, 'ಅಜ್ಞಾನತಿಮಿರಾಂಧಸ್ಯ ಜ್ಞಾನಾಂಜನ ಶಲಾಕಯಾ ಚಕ್ಷುರುನ್ಮಿಲಿತಂ ಯೇನ ತಸ್ಯೈ ಶ್ರೀಗುರುರೇ ನಮಃ' ಎಂಬ ತ್ಯಾದಿ ಗುರುಗೀತೆಯ ಶ್ಲೋಕಗಳನ್ನು ಹೇಳಿ, ಕೊನೆಗೆ ಅಭೇದಾನಂದರು ರಚಿಸಿದ ಒಂದು ಸ್ತವದ ಕೊನೆಯ ಪಾದವಾದ,

**“ನಿರಂಜನಂ ನಿತ್ಯಮನಂತರೂಪಂ
ಭಕ್ತಾನುಕಂಪಾದ್ ದೃತವಿಗ್ರಹಂ ವೈ |
ಈಶಾವತಾರಂ ಪರಮೇಶಮೀಡ್ಯಂ
ತಂ ರಾಮಕೃಷ್ಣಂ ಶಿರಸಾ ನಮಾಮಃ ||”**

- ಎಂದು ಹೇಳಿ, ನಂತರ 'ಜಯ ಶ್ರೀಗುರುಮಹಾರಾಜ್ ಜೇ ಕೇ ಜಯ' ಎನ್ನುತ್ತಾ ಮುಕ್ತಾಯಗೊಳಿಸುತ್ತಿದ್ದರು. ಮೊದಮೊದಲು ಕಾಶೀ ವಿಶ್ವನಾಥನ ಆರತಿಯ ಗಾನವಾದ 'ಭಜ ಶಿವ ಓಂಕಾರ...' ಎಂಬ ಸ್ತವವನ್ನು ಎಲ್ಲರೂ ಖೋಲ್, ಕರತಾಲಗಳೊಂದಿಗೆ ರಾಗವಾಗಿ ಹಾಡುತ್ತಿದ್ದರು; ನಂತರ ಚಾಮರ ಬೀಸುವ ಸಮಯಕ್ಕೆ 'ಜಯ ಗುರುದೇವ, ಶ್ರೀಗುರುದೇವ' ಎಂದು ಹಾಡುತ್ತಾ ಉನ್ಮತ್ತರಾಗುತ್ತಿದ್ದರು.

“ಆಗ ಮಠದಲ್ಲಿ ಅಡುಗೆಯ ಬ್ರಾಹ್ಮಣನನ್ನು ಬಿಟ್ಟರೆ ಮತ್ತಾವ ಕೆಲಸದವರೂ ಇರಲಿಲ್ಲ. ಒಬ್ಬ 'ಭಾರೀ' (ನೀರು ಹೊರುವ) ಮಾತ್ರ ಅಡುಗೆ ಹಾಗೂ ಕುಡಿಯುವ ನೀರನ್ನು ಗಂಗೆಯಿಂದ ಕಾವಡಿಯಲ್ಲಿ ಮಣ್ಣಿನ ಮಡಕೆಗಳನ್ನಿಟ್ಟು ಹೊತ್ತು ತರುತ್ತಿದ್ದ. ರಾಮಕೃಷ್ಣರ ಪೂಜೆ ಹಾಗೂ ಸೇವೆಗೆ ಅಣಿ ಮಾಡುವುದು, ಮಾರುಕಟ್ಟೆಗೆ ಹೋಗಿ ಬರುವುದು, ಗುಡಿಸುವುದು, ಅಡಿಗೆಗೆ ತರಕಾರಿ ಹೆಚ್ಚುವುದು, ದೇವರ ನೈವೇದ್ಯದ ಪಾತ್ರೆಗಳನ್ನು ತೊಳೆಯುವುದು, ಕೈಕಾಲು ತೊಳೆಯುವ ನೀರನ್ನು ಕೊಳದಿಂದ ತರುವುದು, ದೀಪದ ಬತ್ತಿ ಹೊಸೆಯುವುದು ಮುಂತಾದ ಎಲ್ಲ ಕೆಲಸಗಳನ್ನೂ ಸಾಮಾನ್ಯವಾಗಿ ಶಶಿಮಹಾರಾಜರೊಬ್ಬರೇ ಮಾಡಿ ಮುಗಿಸುತ್ತಿದ್ದರು. ಬೇರೆ ಯವರೂ ಅಲ್ಪ ಸ್ವಲ್ಪ ಕೆಲಸಗಳಲ್ಲಿ ಸಹಾಯ ಮಾಡುತ್ತಿದ್ದರು. ಮಠಕ್ಕೆ ಸೇರಿದ ಮೇಲೆ ನಾನು ಈ ಕೆಲಸಗಳನ್ನೆಲ್ಲ

ಸಾಧ್ಯವಾದಷ್ಟುಮಟ್ಟಿಗೆ ಬೆಳಗಿನಿಂದ ರಾತ್ರಿ ಮಲಗುವವರೆಗೂ ಮಾಡುತ್ತಿದ್ದೆ. ಬೆಳಗ್ಗೆ ಎದ್ದು ಹೂವು ಬಿಡಿಸುವುದು (ಗಂಗೆಯ ದಡದಲ್ಲಿದ್ದ ಒಂದು ತೋಟಕ್ಕೆ ಹೋಗುತ್ತಿದ್ದೆ. ಅಲ್ಲಿ ಒಬ್ಬ ಮಾಲಿ ಒಮ್ಮೆ ನನ್ನನ್ನು 'ನಿನಗೆ ತಿಂಗಳಿಗೆ ಎಷ್ಟು ಕೊಡುತ್ತಾರೆ?' ಎಂದು ಕೇಳಿದ. ನಾನು 'ಏನೂ ಕೊಡುವುದಿಲ್ಲ' ಎಂದು ಹೇಳಿದಾಗ ಆತ ನಿಗೆ ಆಶ್ಚರ್ಯವೋ ಆಶ್ಚರ್ಯ!), ಮೆಟ್ಟಿಲ ಸಮೇತ ಮಠದ ಎಲ್ಲೆಡೆ ಗುಡಿಸುವುದು, ಪೂಜೆಗೆ ಅಣಿ ಮಾಡುವುದು, ಗಂಗಾಸ್ನಾನ ಮಾಡಿಬಂದು ಗಂಧ ತೇಯುವುದು, ಪುಷ್ಪಪಾತ್ರೆಯಲ್ಲಿ ಹೂವು, ಬಿಲ್ವಪತ್ರೆ, ತುಳಸಿ, ಅರ್ಘ್ಯಾದಿಗಳನ್ನು ಜೋಡಿಸುವುದು, ಹಣ್ಣು ಕತ್ತರಿಸುವುದು, ತಾಂಬೂಲ ಸಿದ್ಧಪಡಿಸುವುದು, ಆರತಿಗೆ ಪಂಚಪ್ರದೀಪಗಳನ್ನು ಸಜ್ಜುಗೊಳಿಸುವುದು, ಬತ್ತಿ ಮಾಡುವುದು, ರಾಕೂರರ ತಂಬಾಕು ಸಿದ್ಧಪಡಿಸುವುದು, ನೈವೇದ್ಯದ ಪಾತ್ರೆಗಳನ್ನು ತೊಳೆಯುವುದು, ಊಟಕ್ಕೆ ಎಲೆ ಹಾಕುವುದು, ನಂತರ ಆ ಜಾಗವನ್ನು ಶುಚಿಗೊಳಿಸುವುದು, ಎಲ್ಲರಿಗೂ ತಂಬಾಕು ಸಿದ್ಧಗೊಳಿಸುವುದು, ಕೈಕಾಲು ತೊಳೆಯುವ ಹಾಗೂ ಶೌಚಕ್ಕೆ ಬಳಸುವ ನೀರನ್ನು ಕೊಳದಿಂದ ಮೇಲಕ್ಕೆ ತಂದು ತುಂಬುವುದು, ರಾತ್ರಿ ಎಲ್ಲರ ಸೊಳ್ಳೆಪರದೆಗಳನ್ನು ಕಟ್ಟುವುದು, ಚಪಾತಿ ಲಟ್ಟಿಸುವುದು, ಇತ್ಯಾದಿ. ಈ ರೀತಿಯ ಸೇವೆಗಳನ್ನು ಮಾಡಲು ನನಗೆ ಬಹಳ ಆನಂದವಾಗುತ್ತಿತ್ತು. ಯಾರಾದರೂ, 'ನೀನೊಬ್ಬನೇ ಈ ಎಲ್ಲಾ ಕೆಲಸಗಳನ್ನು ಹೇಗೆ ಮಾಡುವೆ?' ಎಂದು ಹೇಳಿ ನನಗೆ ಸಹ ಕರಿಸಲು ಬಂದರೆ, ಬಲವಂತವಾಗಿ ಅವರ ಕೈಯಿಂದ ಕೆಲಸ ಕಿತ್ತು ಕೊಳ್ಳುತ್ತಿದ್ದೆ. ಯಾವುದಾದರೂ ಕೆಲಸವನ್ನು—ಉದಾಹರಣೆಗೆ, ಪಾತ್ರೆ ತೊಳೆಯುವುದು, ನೀರು ತರುವುದು ಇತ್ಯಾದಿಗಳನ್ನು ಯಾರಾದರೂ ನಂತರ ಮಾಡುವುದಾಗಿ ಹೇಳಿ, ನನಗೆ ಮಾಡಲು ಬಿಡದಿದ್ದರೆ, ಅವರೆಲ್ಲರೂ ಊಟ ಮಾಡಿ ವಿಶ್ರಮಿಸುತ್ತಿದ್ದಾಗ ಮೆಲ್ಲನೆ ಯಾರಿಗೂ ತಿಳಿಯದಂತೆ ನಾನು ಆ ಕೆಲಸ ಮಾಡಿ ಮುಗಿಸಿಬಿಡುತ್ತಿದ್ದೆ.

“ಮಠದಲ್ಲಿ ಸಂನ್ಯಾಸಿಗಳು ಜಪ-ಧ್ಯಾನ, ಶಾಸ್ತ್ರಪಾಠ, ಚರ್ಚೆ, ಸಂಗೀತ ಹಾಗೂ ಭಜನೆಗಳಲ್ಲಿ ಬಹಳ ಹೊತ್ತನ್ನು ಕಳೆಯುತ್ತಿದ್ದರು—ಒಮ್ಮೊಮ್ಮೆ ಒಬ್ಬೊಬ್ಬರೇ; ಕೆಲವೊಮ್ಮೆ ಐವರು ಜನ ಸೇರಿ. ತಾರಕ್ ಮಹಾರಾಜರು ಕೆಲವೊಮ್ಮೆ ಡಗ್ಗಾವನ್ನು ಬಾರಿಸಿ ಕೊಂಡು ತಮ್ಮದೇ ಆದ ಭಾವದಲ್ಲಿ ಹಾಡುತ್ತಾ ನರ್ತಿಸುತ್ತಿದ್ದರು. ಅವರ ಕಂಠ ಬಹಳ ಮಧುರವಾಗಿತ್ತು. ಅಲ್ಲಿಯ ನೆರೆಹೊರೆಯವರು ಆಗ ಮಠದ ವಿರುದ್ಧವಾಗಿದ್ದರು; ಅವರ ಮೇಲೆ ನಾನಾ ಬಗೆಯ ಸುಳ್ಳು ಆರೋಪಗಳನ್ನು ಹರಡುತ್ತಿದ್ದರು. ಸಂನ್ಯಾಸಿಗಳು ಗಂಗಾಸ್ನಾನಕ್ಕೆ ಹೋದಾಗಲೆಲ್ಲಾ ತುಂಟ ಹುಡುಗರು ಮೊಣಕೈಯನ್ನು ಬಾತುಕೊಳೆಯಂತೆ ಬಗ್ಗಿಸಿ ಕ್ವಕ್ ಕ್ವಕ್ ಎಂದು ಶಬ್ದ ಮಾಡುತ್ತಾ 'ನೋಡು! ರಾಜಹಂಸಗಳೆಲ್ಲ ಹೋಗುತ್ತಿವೆ' ಎಂದು ತಮಾಷೆ ಮಾಡುತ್ತಿದ್ದರು. ಶಾರದಾ ಮಹಾರಾಜರು ತೇವ ಹಿಡಿದ ನೆಲ ಅಂತಸ್ತಿನ ಹೊರಭಾಗದ ಕೋಣೆಯಲ್ಲಿ ಒಬ್ಬರೇ ಬಾಗಿಲು ಹಾಕಿಕೊಂಡು, ಮೌನಿಯಾಗಿ ಕೆಲವು ತಿಂಗಳುಗಳನ್ನು ಸಾಧನೆ-ಭಜನೆಗಳಲ್ಲಿ ಕಳೆದಿದ್ದರು; ಆಗ ಕೇವಲ ಒಂದು ಬಾಳೆಹಣ್ಣು

ಮತ್ತು ನೀರನ್ನು ಮಾತ್ರ ಸೇವಿಸುತ್ತಿದ್ದರು. ಅವರು ಬಹಳ ಅಪರೂಪಕ್ಕೊಮ್ಮೆ ಮಾತ್ರ ನೋಡಲು ಸಿಗುತ್ತಿದ್ದರು. ದಕ್ಷ ಮಹಾರಾಜರು ಆಗಿನೂ ಹುಚ್ಚರಾಗಿರಲಿಲ್ಲ. ಬಹಳ ಸಂಸ್ಕೃತ ಓದುತ್ತಿದ್ದರು, ತರ್ಕವಿಚಾರ ಮಾಡುತ್ತಿದ್ದರು. ಮಧುರವಾದ ಕಂಠದಿಂದ ಸ್ತೋತ್ರಗಳನ್ನು ಪಠಿಸುತ್ತಿದ್ದರು. ಎಲ್ಲರೊಂದಿಗೂ ಬೆರೆಯುವ ಮಧುರ ಸ್ವಭಾವ ಅವರದಾಗಿತ್ತು.

“ಅನಂತರ ಸ್ವಲ್ಪ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಯೋಗಿನ್ ಮಹಾರಾಜ್ (ಸ್ವಾಮಿ ಯೋಗಾನಂದರು), ಕಾಳಿ ಮಹಾರಾಜ್ (ಸ್ವಾಮಿ ಅಭೇದಾನಂದರು) ಮತ್ತು ಶರತ್ ಮಹಾರಾಜರು (ಸ್ವಾಮಿ ಶಾರದಾನಂದರು) ಪಶ್ಚಿಮ ಪ್ರಾಂತ್ಯಗಳಲ್ಲಿ ತೀರ್ಥಯಾತ್ರೆ ಮುಗಿಸಿ ಮಠಕ್ಕೆ ಹಿಂತಿರುಗಿದ್ದರು. ಕಾಳಿ ಮಹಾರಾಜರು ಅಲಹಾಬಾದಿನ ಝೂಸಿ ಎಂಬಲ್ಲಿ ಅನೇಕ ದಿನಗಳಿದ್ದು ಮಧುಕರಿ (ಭಿಕ್ಷಾಟನೆ) ಮಾಡುತ್ತಿದ್ದರು. ಅವರು ಬರುವಾಗ ವಸಂತ ಎಂಬ ೧೭-೧೮ ವಯಸ್ಸಿನ ಹುಡುಗನೊಬ್ಬನನ್ನು ಜೊತೆಯಲ್ಲಿ ಕರೆತಂದಿದ್ದರು, ಬ್ರಹ್ಮಚಾರಿಯಾಗುವನು ಎಂದು. ಕಾಳಿ ಮಹಾರಾಜರು ಕೊಠಡಿಯ ಬಾಗಿಲನ್ನು ಹಾಕಿಕೊಂಡು ತಮ್ಮ ಸಮಯದ ಬಹುಭಾಗವನ್ನು ಸಂಸ್ಕೃತ ಅಧ್ಯಯನ ಹಾಗೂ ವೇದಾಂತ ಶಾಸ್ತ್ರಗಳನ್ನು ಓದುವುದರಲ್ಲಿ ಕಳೆಯುತ್ತಿದ್ದರು. ಅವರಂತೆಯೇ ವಸಂತನಿಗೂ ಅಧ್ಯಯನದಲ್ಲಿ ಬಹಳ ಒಲವಿತ್ತು. ಕಾಳಿ ಮಹಾರಾಜರ ಬಳಿ ಅವನು ಸಂಸ್ಕೃತವ್ಯಾಕರಣದ ‘ಲಘುಸಿದ್ಧಾಂತಕೌಮುದಿ’ಯನ್ನು ಅಧ್ಯಯನ ಮಾಡುತ್ತಿದ್ದ. ಶಶಿ ಮಹಾರಾಜರು ಇದನ್ನೆಲ್ಲಾ ಹೆಚ್ಚು ಇಷ್ಟಪಡುತ್ತಿರಲಿಲ್ಲ. ಠಾಕೂರರ ಸೇವೆಯಲ್ಲಿ ಸ್ವಲ್ಪ ಕುಂದುಂಟಾದರೂ ಅವನನ್ನು ಬಹಳ ಬಯ್ಯುತ್ತಿದ್ದರು. ವಸಂತನು ಬಹಳ ಸ್ವಾಭಿಮಾನಿ. ಯಾರಿಗೂ ಏನೂ ಹೇಳದಿದ್ದರೂ ಒಳಗೊಳಗೇ ತುಂಬ ನೊಂದುಕೊಳ್ಳುತ್ತಿದ್ದ. ಹೀಗೆ ೩-೪ ತಿಂಗಳು ಕಳೆದಿರಬಹುದು, ಒಂದು ದಿನ ವಸಂತ ಹಠಾತ್ತಾಗಿ ಅದೃಶ್ಯನಾಗಿಬಿಟ್ಟ. ಅನುಕೂಲಸ್ಥರೂ, ಕುಲೀನರೂ ಆಗಿದ್ದ ಅವನ ಸಂಬಂಧಿಕರು ಎಷ್ಟು ಹುಡುಕಿದರೂ ಅವನ ಸುದ್ದಿ ಸಮಾಚಾರವೇನೂ ತಿಳಿದು ಬರಲಿಲ್ಲ. ಅವನು ತನ್ನ ಹೆತ್ತವರಿಗೆ ಒಬ್ಬನೇ ಮಗನಾಗಿದ್ದ. ಈ ಘಟನೆಯಾದ ಮೇಲೆ ಕಾಳಿ ಮಹಾರಾಜರು ಬಹಳ ಖಿನ್ನರಾಗಿ ತೀರ್ಥಯಾತ್ರೆಗೆ ದಕ್ಷಿಣಭಾರತವೇ ಮೊದಲಾದೆಡೆಗೆ ಹೊರಟು ಹೋದರು.”

“ಯೋಗಿನ್ ಮಹಾರಾಜರು ಕಾಶಿಯಲ್ಲಿ ಏಕಾಂತದಲ್ಲಿದ್ದು ಕೊಂಡು ಹಗಲುರಾತ್ರಿ ಕಠಿಣವಾದ ಸಾಧನೆ-ಭಜನೆಗಳಲ್ಲಿ

ಅವರು ಸುಮಾರು ಎರಡು ವರ್ಷಗಳ ಕಾಲ ನಾನಾ ತೀರ್ಥಕ್ಷೇತ್ರಗಳ ಪರ್ಯಟನೆ ಮಾಡಿ, ನಂತರ ಅಲಂಬಜಾರಿನ ಮಠಕ್ಕೆ ಹಿಂದಿರುಗಿದ್ದರು. ಇದರಿಂದ ಎಲ್ಲರೂ ಸಂತಸಗೊಂಡು, “ಚಾರ್‌ಧಾಮ್ ಕರ್‌ಕೇ ಸಾಧು ಆಯಾ ಹೈ” (ಚತುರ್ಥಾಮಗಳ ದರ್ಶನ ಮಾಡಿ ಸಾಧು ಮಠಕ್ಕೆ ಬಂದಿದ್ದಾರೆ) ಎನ್ನುತ್ತಿದ್ದರು. ಆಗಿನಿಂದ ಅವರು ಎಲ್ಲರೊಂದಿಗೂ ಬೆರೆಯುತ್ತಿದ್ದರು. ಅವರಿಗೆ ಹಾಡಲು, ವಾದ್ಯಗಳನ್ನು ನುಡಿಸಲು ಬರುತ್ತಿತ್ತು. ಮುಂದೆ ಸ್ವಾಮಿ ವಿವೇಕಾನಂದರು ಆಮೆರಿಕದಲ್ಲಿ ಪ್ರಸಿದ್ಧರಾದಾಗ ಕಲ್ಕತ್ತದ ಪುರಜನರ ಪರವಾಗಿ ಅಮೆರಿಕಾ ಜನತೆಗೆ ಧನ್ಯವಾದಗಳನ್ನು ಅರ್ಪಿಸಲು ೧೮೯೪ರಲ್ಲಿ ಟೌನ್‌ಹಾಲಿನಲ್ಲಿ ಬಹಳ ದೊಡ್ಡ ಸಭೆ ಸೇರಿತು. ಈ ಸಭೆಯ ಯಶಸ್ಸಿಗಾಗಿ ಕಲ್ಕತ್ತೆಯ ಆಗಿನ ಪ್ರಸಿದ್ಧ ನಾಯಕರ ಸಹಾಯ, ಸಹಕಾರಗಳೆಲ್ಲ ಕಾಳಿ ಮಹಾರಾಜರು ಹಗಲು, ರಾತ್ರಿ ದುಡಿದಿದ್ದರು.

ಮುಳಗಿದ್ದರು. ಪ್ರತಿದಿನವೂ ಮಧುಕರಿ ಮಾಡಲು ಬಹಳ ಸಮಯ ನಷ್ಟವಾಗುವುದೆಂದು, ಒಂದು ದಿನ ಮಧುಕರಿ ಮಾಡಿದ ಚಪಾತಿಗಳನ್ನು ತೆಗೆದಿಟ್ಟು ಆ ಒಣಗಿದ ಚಪಾತಿಗಳನ್ನೇ ಮುಂದಿನ ೩-೪ ದಿನಗಳವರೆಗೂ ನೀರಿನಲ್ಲಿ ನೆನೆಸಿ ತಿನ್ನುತ್ತಿದ್ದರು. ಈ ರೀತಿಯ ಕಠೋರತೆಯಿಂದಾಗಿ ಅವರಿಗೆ ರಕ್ತ-ಆಮಶಂಕೆ ಶುರುವಾಯಿತು. ಪಥ್ಯದ ಅನುಕೂಲಕ್ಕಾಗಿ ಅನೇಕ ವೇಳೆ ಅವರು ಬಲರಾಮ ಬೋಸರ ಮನೆಯಲ್ಲಿರಬೇಕಾಗುತ್ತಿತ್ತು. ಆಗಾಗ ಮಠಕ್ಕೆ ಬರುತ್ತಿದ್ದರು. ಅವರ ಮನಸ್ಸು ಯಾವಾಗಲೂ ಧ್ಯಾನ ನಿರತವಾಗಿದ್ದು ವೈರಾಗ್ಯದ ತೇಜಃಪುಂಜ ಮೂರ್ತಿಯಂತಿದ್ದರು. ಇವರ ವ್ಯಕ್ತಿತ್ವವು ಎಲ್ಲರನ್ನೂ ಸೆಳೆದು, ಅವರಲ್ಲಿ ಗೌರವ ಭಾವನೆಯನ್ನು ಮೂಡಿಸುತ್ತಿತ್ತು. ಅವರಿಗೆ ತಗುಲಿದ ಆ ರೋಗವು ಕೊನೆಯವರೆಗೂ ಅವರನ್ನು ಬಿಡಲಿಲ್ಲ. ಇದರಿಂದಾಗಿಯೇ ಅವರ ಶರೀರ ಬಹಳ ಹದಗೆಟ್ಟು, ಅವರು ೧೮೯೯ರ ಮಾರ್ಚ್ ೨೮ರಂದು ಮಹಾಸಮಾಧಿಯನ್ನು ಹೊಂದಿದರು.

“ಶರತ್ ಮಹಾರಾಜರೂ ಸಹ ಇವರಂತೆಯೇ ಕಾಶಿಯಲ್ಲಿ ಮಧುಕರಿ ಮಾಡುತ್ತ ಕಠೋರ ತಪಶ್ಚರ್ಯೆಯಲ್ಲಿ ಮುಳುಗಿದ್ದರು. ಇದರಿಂದಾಗಿ ಸುಮಾರು ಆರು ತಿಂಗಳು ರಕ್ತ-ಆಮಶಂಕೆಯಿಂದ ನರಳಿ ವರಾಹನಗರದ ಮಠಕ್ಕೆ ಮರಳಿದ್ದರು. ಆಗ ಅವರ ಶರೀರ ಅತ್ಯಂತ ದುರ್ಬಲವಾಗಿದ್ದು, ಬರೀ ಎಲುಬಿನ ಹಂದರವಾಗಿತ್ತು. ನಾನು ಹಲವು ಕೆಲಸಗಳ ನಡುವೆಯೂ ಸಮಯ ಮಾಡಿಕೊಂಡು ಬಂದು ಅವರ ಸೇವೆ ಮಾಡಿಹೋಗುತ್ತಿದ್ದೆ. ಒಂದು ದಿನ ನಾನು ಹೀಗೇ ಅವರ ಸೇವೆಗೆಂದು ಬಂದಾಗ, “ಯಾರೀ ಹುಡುಗ? ಹೆತ್ತ ತಾಯಿಯಂತೆ ನನ್ನ ಸೇವೆ ಮಾಡುತ್ತಿರುವೆಲ್ಲಾ!” ಎಂದು ಉದ್ಗರಿಸಿದ್ದರು. ಕ್ರಮೇಣ ಅವರು ಗುಣಮುಖರಾದರು. ತಂಬೂರಿ ಹಿಡಿದು ತಮ್ಮ ಸುಶ್ರಾವ್ಯ ಕಂಠದಿಂದ ಮಧುರವಾಗಿ ಹಾಡುತ್ತಿದ್ದರು. ಯಾರಾದರೊಬ್ಬರು ಹಾಡಿಗೆ ತಬಲಾ ನುಡಿಸುತ್ತಿದ್ದರು. ಉಳಿದವರು ಜೊತೆಗೂಡಿ ಹಾಡುತ್ತಿದ್ದರು, ಇಲ್ಲವೇ ಕೇಳುತ್ತಿದ್ದರು.

“ಎಲ್ಲರೂ ಆಗ ಸಾಲವೃಕ್ಷದ ಎಲೆಯಲ್ಲಿ ಊಟ ಮಾಡುತ್ತಿದ್ದರು. ನಂತರ ಆ ಎಲೆಗಳನ್ನು ಊಟದ ಮನೆಯ ಮುರಿದ ಕೆಟಕಿಯಿಂದ ತೂರಿಸಿ ಕೆಳಗೆಸೆಯುತ್ತಿದ್ದರು. ನರಿಗಳು ಬಂದು ಉಳಿದಿರಬಹುದಾದ ಒಂದೆರಡು ಅಗುಳಿಗಾಗಿ ಎಲೆಯನ್ನು ಎಳೆದಾಡುತ್ತಿದ್ದವು. ತಾರಕ್ ಮಹಾರಾಜರು (ಸ್ವಾಮಿ ಶಿವಾನಂದರು) ಅವುಗಳಿಗಾಗಿ ಚಪಾತಿಯನ್ನು ಎತ್ತಿಡುತ್ತಿದ್ದರು. ‘ಬಾ, ಬಾ’ ಎಂದು ಪ್ರೀತಿಯಿಂದ ಕರೆದು ಚಪಾತಿಯ ತುಂಡುಗಳನ್ನು ಮೇಲಿನಿಂದ ಹಾಕುತ್ತಿದ್ದರು. ಅವುಗಳು ಅದನ್ನು ಆತುರದಿಂದ ತಿನ್ನುವುದನ್ನು ನೋಡಿ ಸಂತೋಷಪಡುತ್ತಿದ್ದರು.

“ಮಠಕ್ಕೆ ಪ್ರಾರಂಭದಿಂದಲೂ ಯೋಗೇನ್ ಚಟರ್ಜಿ ಎಂಬ ನೆರೆಯ ವಯಸ್ಕರೊಬ್ಬರು ಬಂದು ಹೋಗುತ್ತಿದ್ದರು. ಇವರಿಗೆ ಪಿತ್ತಾರ್ಜಿತವಾದ ಆಸ್ತಿಯಿತ್ತು. ಈತ ಬಹಳ ಉದಾರಿಯೂ, ವಿನೋದಶೀಲರೂ, ವಾಚಾಳಿಯೂ ಆಗಿದ್ದು, ಇವರ ಮಾತುಕತೆ

ಬಹಳ ಸ್ವಾರಸ್ಯಕರವಾಗಿರುತ್ತಿತ್ತು. ಅವರು ತಿನ್ನಲು ಹಾಗೂ ತಿನ್ನಿ ಸಲು ಬಹಳ ಉತ್ಸುಕರಾಗಿರುತ್ತಿದ್ದರು. ಜನರು 'ತಂದು ತಿಂದೇ ಇವರ ಹಣ ಕರಗಿ ಹೋಗಿದೆ' ಎಂದು ಆಡಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಿದ್ದರು. ಮೊದ ಮೊದಲು ಮಠದಲ್ಲಿ ಊಟಕ್ಕೂ ಅಭಾವವಿತ್ತು. ಇದನ್ನು ತಿಳಿದ ತಕ್ಷಣ, ಈತ ತಾನೇ ಸ್ವತಃ ಮಾರುಕಟ್ಟೆಗೆ ಹೋಗಿ ಸಾಮಾನನ್ನು ಖರೀದಿಸಿ ಮಠಕ್ಕೆ ತಲುಪಿಸುತ್ತಿದ್ದರು. ಇವರಿಗೆ ಸಂತಾನವಿಲ್ಲದ ಕಾರಣ, ಪತ್ನೀವಿಯೋಗವಾದ ನಂತರ ನಿರಾತಂಕವಾಗಿ ಕಾಶಿ ಯಲ್ಲಿ ವಾಸಿಸುತ್ತಿದ್ದರು. ೧೮೯೭ರಲ್ಲಿ ಸ್ವಾಮೀಜಿಯವರು ಪಾಶ್ಚಾತ್ಯ ದೇಶಗಳಿಂದ ಹಿಂತಿರುಗಿದಾಗ ಅವರಿಂದ ಸನ್ಯಾಸ ದೀಕ್ಷೆಯನ್ನು ಪಡೆದು, ಸ್ವಾಮಿ ನಿತ್ಯಾನಂದರಾದರು.

“ಅಲ್ಲಿಯ ಸ್ಥಳೀಯರೂ, ಸ್ವಾಮೀಜಿಯ ಸಹಪಾಠಿಗಳೂ ಆದ ಸಾತು (ಸಾತ್‌ಕೊಡಿ ಲಾಹಿರಿ) ಹಾಗೂ ದಾಸು (ದಾಶರಥಿ ಸನ್ಯಾಲ್, ಮುಂದೆ ಅಲೀಪುರ ನ್ಯಾಯಾಲಯದ ಹೆಸರುವಾಸಿ ವಕೀಲ) ಇವರುಗಳು ಆಗಾಗ ಮಠಕ್ಕೆ ಬರುತ್ತಿದ್ದರು. ಅಂತೆಯೇ ಭುವನ್ ಹಾಗೂ ಬರಾಲ್ ಇವರೂ ಸಹ ಮಠಕ್ಕೆ ಹೆಚ್ಚಾಗಿ ಬರು ತ್ತಿದ್ದರು. ಬರಾಲ್ ದಿನವೂ ಬೆಳಿಗ್ಗೆ ಒಂದೆರಡು ಗಂಟೆಗಳ ಕಾಲ ಮಠದಲ್ಲಿದ್ದು ಮಾರುಕಟ್ಟೆಗೆ ಹೋಗಿಬರುವುದು, ನೀರು ತುಂಬು ವುದು ಇತ್ಯಾದಿ ಕೆಲಸಗಳನ್ನು ಬಹಳ ತತ್ಪರತೆಯಿಂದ ಮಾಡಿ ಕೊಟ್ಟು ಹೋಗುತ್ತಿದ್ದ.

“ನಾವು ಮನೆಯಿಂದ ಮಠಕ್ಕೆ ಹೋಗಿಬರುತ್ತಿದ್ದ ಸಮಯ ದಲ್ಲೇ ಅಥವಾ ಕೆಲವು ದಿನಗಳ ನಂತರದಲ್ಲಿ ಅಹಿರಿಟೋಲಾದಿಂದ ಮತ್ತೊಂದು ಗುಂಪು ಮಠಕ್ಕೆ ಬಂದುಹೋಗುತ್ತಿತ್ತು. ನಮ್ಮದು ಕಾಲೇಜು ಗುಂಪಾದರೆ ಅವರದ್ದು ಶಾಲೆಯ ಗುಂಪು! ಅವರಲ್ಲಿ ನಿವಾರಣ (ದತ್ತ), ಕಾನಾಯ್ (ಮುಂದೆ ಸ್ವಾಮಿ ನಿರ್ಭಯಾ ನಂದ), ನಂದ, ಚಂದ್ರ, ಕೃಷ್ಣಲಾಲ್ (ಮುಂದೆ ಸ್ವಾಮಿ ಧೀರಾ ನಂದ) ಮುಂತಾದವರಿದ್ದರು.^೨

“ನಾನು ನೋಡಿದಂತೆ ಆಗ ಮಠಕ್ಕೆ ಬರುತ್ತಿದ್ದ ಯುವಕರೆಲ್ಲರ ಗುರಿ ಮಠಕ್ಕೆ ಯಾವುದಾದರೊಂದು ರೀತಿಯಲ್ಲಿ ಸೇವೆ ಸಲ್ಲಿಸು ವುದೇ ಆಗಿತ್ತು. ಎಲ್ಲಿ ಏನು ಕೆಲಸ ಉಳಿದಿದೆ ಎಂದು ಹುಡುಕಿ ನೋಡಿ ಅದನ್ನು ಉತ್ಸಾಹದಿಂದ ಮಾಡಿ ಮುಗಿಸುತ್ತಿದ್ದರು. ಯಾರು ಎಷ್ಟು ಹೆಚ್ಚು ಕೆಲಸ ಮಾಡುತ್ತಿದ್ದರೋ ಅವರಿಗೆ ಅಷ್ಟು ಹೆಚ್ಚು ಆನಂದವಾಗುತ್ತಿತ್ತು. ಶಶಿ ಮಹಾರಾಜರೇ ಅವರಿಗೆಲ್ಲಾ

^೨ ಅಲಂಬಜಾರಿನಲ್ಲಿ ಮಠವಿದ್ದಾಗ ನಂದನು ಅದಕ್ಕೆ ಸೇರಿದ್ದ. ಸ್ವಾಮೀಜಿಯವರ ಕಾಲಾನಂತರ ಯಾವುದೋ ಒಂದು ಸಣ್ಣ ವಿಷಯಕ್ಕೆ ಮಠದವರ ಮೇಲೆ ಕೋಪಿಸಿ ಕೊಂಡು ಅವನು ಮನೆಗೆ ಹೊರಟುಹೋದ. ಅವನನ್ನು ಬಹಳ ಅನುನಯದಿಂದ ಕರೆದರೂ, ಅವನು ಮಠಕ್ಕೆ ಹಿಂದಿರುಗಲಿಲ್ಲ. ಅವನು ಅವಿವಾಹಿತನಾಗಿದ್ದು, ಶ್ರೀರಾಮಕೃಷ್ಣರ ನಾಮಸ್ಮರಣೆಯಲ್ಲೇ ತನ್ನ ಉಳಿದ ಜೀವನವನ್ನೆಲ್ಲ ಕಳೆದ.

ಚಂದ್ರ (ಚಂದ್ರಶೇಖರ ಚಟ್ಟೋಪಾಧ್ಯಾಯ) ಲಾಟು ಮಹಾರಾಜರ ಸತ್ಯಂಗ ಬಹಳಷ್ಟು ಮಾಡಿದ್ದ; ೧೯೪೦ರಲ್ಲಿ 'ಲಾಟು ಮಹಾರಾಜರೇ ಸ್ಮೃತಿಕ್ರಥಾ' ಎಂಬ ಪುಸ್ತಕವನ್ನು ಪ್ರಕಟಿಸಿದ.

ನಿವಾರಣ ಎಂಬವನು ಶ್ರೀರಾಮಕೃಷ್ಣರ ಬಗ್ಗೆ ಹೊಸ ಹೊಸ ಹಾಡುಗಳನ್ನು ರಚಿಸುತ್ತಿದ್ದ. ತನ್ನ ಜೊತೆಗಾರರೊಂದಿಗೆ ಮಠಕ್ಕೆ ಬಂದು, ಖೋಲ್-ಕರತಾಳ ವಾದ್ಯ ಗಳೊಂದಿಗೆ ಕೀರ್ತನೆ ಮಾಡುತ್ತಿದ್ದ. ಅವನೊಂದಿಗೆ ಶಶಿ ಮಹಾರಾಜರೂ ಹಾಡು ತ್ತಿದ್ದರು.

ಜ್ವಲಂತ ಉದಾಹರಣೆಯಾಗಿದ್ದರು. ಅನೇಕ ಮಂದಿ ಹಳೆಯ ಗೃಹೀ ಭಕ್ತರೂ ಹಾಗೆಯೇ ಮಾಡುತ್ತಿದ್ದರು. ತಮ್ಮಿಂದ ಸಾಧ್ಯ ವಾದಷ್ಟು ಸಹಾಯ ಮಾಡಿ ಮಠದ ಸನ್ಯಾಸಿಗಳ ಶ್ರಮವನ್ನು ಕಡಿಮೆ ಮಾಡಲು ಯತ್ನಿಸುತ್ತಿದ್ದರು.

“ಮಾಸ್ತರ್ ಮಹಾಶಯರು ರಜೆಯ ದಿನಗಳಲ್ಲಿ ಆಗಾಗ ಬಂದು ೨-೩ ದಿನಗಳನ್ನು ಮಠದಲ್ಲಿ ಕಳೆಯುತ್ತಿದ್ದರು. ಕೆಲ ವೊಮ್ಮೆ ದಕ್ಷಿಣೇಶ್ವರಕ್ಕೆ ಹೋಗಿ ಅಲ್ಲಿ ಪಂಚವಟಿ ಹಾಗೂ ಬಿಲ್ಲ ಮಠದಡಿ ಏಕಾಂತವಾಗಿ ಸಾಧನೆ ಮಾಡುತ್ತಿದ್ದರು.

“ಶ್ರೀರಾಮಕೃಷ್ಣರು ಉಪಯೋಗಿಸುತ್ತಿದ್ದ ಬಟ್ಟೆಬರೆಯೇ ಮೊದಲಾದ ಕೆಲವು ಸಾಮಗ್ರಿಗಳನ್ನು ಒಂದು ಟ್ರಂಕಿನಲ್ಲಿಟ್ಟು ಬೀಗ ಹಾಕಲಾಗಿತ್ತು. ಅದನ್ನು ಮತ್ತಷ್ಟು ಜೋಪಾನಪಡಿಸಲು ಒಂದು ಮಠದ ಚೌಕಟ್ಟಿಗೆ ಅಳವಡಿಸಲಾಗಿತ್ತು.^೩ ಇದ್ದಂತಹ ಒಂದೆರಡು ಬಟ್ಟೆಗಳನ್ನೇ ಎಲ್ಲರ ಬಳಕೆಗಾಗಿ ಒಂದು ದಾರದ ಮೇಲೆ ನೇತು ಹಾಕಲಾಗುತ್ತಿತ್ತು; ಅದಕ್ಕಾಗಿ ಪೆಟ್ಟಿಗೆಯೂ ಇರ ಲಿಲ್ಲ. ಹೊರಗಡೆ ಹೋಗುವಾಗ ಮಾತ್ರ ಆ ಬಟ್ಟೆಗಳನ್ನು ಧರಿಸು ತ್ತಿದ್ದರು. ಮಠದಲ್ಲಿರುವಾಗ ಅನೇಕರು ಬರೀ ಕೌಪೀನವನ್ನಷ್ಟೇ ಧರಿಸುತ್ತಿದ್ದರು. ತಿಂಗಳಿಗೊಮ್ಮೆ ಕ್ಷೌರ ಮಾಡಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಿದ್ದರು.

“ಉಗ್ರಾಣದ ಅಕ್ಕಿ-ಬೇಳೆ ಇತ್ಯಾದಿಗಳನ್ನು ಮಣ್ಣಿನ ಗುಡಾರ, ಮಡಕೆ, ಕುಡಿಕೆಗಳಲ್ಲಿ ಹಾಕಿಟ್ಟು ಒಂದರ ಮೇಲೊಂದರಂತೆ ಜೋಡಿಸಿಡಲಾಗಿತ್ತು. ಇರುತ್ತಿದ್ದ ಒಂದೆರಡು ರೂಪಾಯಿ ಚಿಲ್ಲರೆ ಹಾಗೂ ಪುಡಿಗಾಸುಗಳನ್ನು ಶ್ರೀರಾಮಕೃಷ್ಣರ ವಸ್ತುಗಳನ್ನಿಟ್ಟ ಆ ಪೆಟ್ಟಿಗೆಯ ಚೌಕಟ್ಟಿನ ಬಳಿ, ನೆಲದ ಮೇಲೆಯೇ ಇಡಲಾಗುತ್ತಿತ್ತು. ಅಗತ್ಯ ಬಿದ್ದಾಗ ಅಲ್ಲಿಂದ ಹಣ ತೆಗೆದುಕೊಂಡು ಬೇಕಾದ ಸಾಮಾನು ತರುತ್ತಿದ್ದರು; ಆದರೆ ಲೆಕ್ಕವಿಡುವ ಬಾಬತ್ತೇನೂ ಇರ ಲಿಲ್ಲ. ನಾನು ಸೇರುವ ಮುನ್ನ ಯುವಕನೊಬ್ಬ ಬ್ರಹ್ಮಚಾರಿಯಂತೆ ಮಠದಲ್ಲಿದ್ದು, ಒಂದು ದಿನ ಈ ಬಿಡಿಗಾಸುಗಳನ್ನೇ ತೆಗೆದು ಕೊಂಡು ಪರಾರಿಯಾಗಿದ್ದನಂತೆ!

“ಶ್ರೀರಾಮಕೃಷ್ಣರ ಎರಡು ಹೊತ್ತಿನ ಉಪಾಹಾರಕ್ಕೆ ಹಾಗೂ ಎರಡು ಬಾರಿಯ ನೈವೇದ್ಯಕ್ಕಾಗಿ ದಿನಕ್ಕೆ ೮ ತಾಂಬೂಲಗಳನ್ನು ಮಾಡಲಾಗುತ್ತಿತ್ತು. ಚಹಾಪಾನ ಚಾಲ್ತಿಯಲ್ಲಿರಲಿಲ್ಲ; ಆದರೆ ಯಾರಾದರೂ ಮಲೇರಿಯಾ ಅಥವಾ ನೆಗಡಿಯಿಂದ ಕಷ್ಟಪಡು ತ್ತಿದ್ದರೆ ಆಗ ಮಾತ್ರ ಚಹಾ ಕುಡಿಯುತ್ತಿದ್ದರು. ಮುಂದೆ ಅಲಮ್ ಬಜಾರಿನಲ್ಲಿ ಚಹಾ ಚಾಲ್ತಿಗೆ ಬಂತು. ಉಪನ್ಯಾಸ ಮಾಡುವುದನ್ನು ಮಠದವರಾರೂ ಸಹಿಸುತ್ತಿರಲಿಲ್ಲ. ಆದ್ದರಿಂದಲೇ, ಶ್ರೀರಾಮಕೃಷ್ಣ ರನ್ನು ಅವತಾರಪುರುಷರೆಂದು ಉಪನ್ಯಾಸಗಳ ಮೂಲಕ ಸಾರುತ್ತ ಪ್ರಚಾರ ಮಾಡುತ್ತಿದ್ದ ರಾಮಬಾಬುವಿನ ಮೇಲೆ ಅವರೆಲ್ಲ ಅಸಮಾ ಧಾನಗೊಂಡಿದ್ದರು.

(ಮುಂದುವರಿಯುವುದು)

^೩ ಶ್ರೀರಾಮಕೃಷ್ಣರ ಶರೀರ ತ್ಯಾಗದ ನಂತರ ಅವರ ಕೆಲವು ವಸ್ತು ಹಾಗೂ ಅವರು ಉಪಯೋಗಿಸಿದ ಸಾಮಾನುಗಳನ್ನು ತಾತ್ಕಾಲಿಕವಾಗಿ ಬಲರಾಮ ಬಸು ವಿನ ಮನೆ ಯಲ್ಲಿ ಇಡಲಾಗಿತ್ತು. ನಂತರ ಅವು ಅಲಂಬಜಾರ್ ಮಠದಲ್ಲಿತ್ತು. ಕೆಲವು ಕಾಲದ ನಂತರ ನೋಡಿದಾಗ ಅವುಗಳಲ್ಲಿ ಕೆಲವು ವಸ್ತುಗಳು ಮಾಯವಾಗಿ ದ್ದವು. ಇದು ಕೆಲಸದವರ ಕಿಡಿಗೆಡಿತನವಾಗಿತ್ತು.